

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

บาติก เป็นคำที่ใช้เรียกผ้าชนิดหนึ่ง มีเทคนิควิธีการที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ คือการใช้เทียนที่ละลายด้วยความร้อน ปิดส่วนที่ไม่ต้องการให้สีติด และระบายสีในส่วนที่ต้องการให้สีติด เกี่ยวข้องกับการสร้างลวดลายผ้า การย้อมสี การระบายสี การสร้างพื้นผิวให้เกิดภาพคล้ายรอยแตกกร้าว หรือทำให้เกิดภาพในลักษณะอื่น ๆ ได้มากมายไม่ว่าจะเป็นการพลิกแพลงการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่เดิม หรือเป็นการใช้เคมีบางอย่างที่หาได้ง่าย ๆ ในครัวเรือนผสมผสานเข้าไปกับสีบาติก

บาติกเป็นหัตถกรรมเก่าแก่ที่มีมานานแล้วในอินโดนีเซีย และมีความรุ่งเรืองอย่างสูงในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากลักษณะเด่นของเทคนิคที่มีการสร้างลวดลายผ้าโดยใช้เทียนเป็นตัวกั้นสีย้อม เทคนิคพิเศษดังกล่าวได้มีการพัฒนา ปรับประยุกต์มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะที่หลากหลาย แม้กระทั่งการนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรม มีศิลปินจำนวนหนึ่งได้นำเทคนิคบาติกมาสร้างสรรค์เป็นงานจิตรกรรม จนเกิดเป็นผลงานที่มีคุณค่าด้านวัฒนธรรม คุณค่าด้านความงาม คุณค่าด้านอาชีพและธุรกิจ และคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (สว่าง จันทร. 2543 : 175) ผลงานจิตรกรรมบาติกเหล่านั้นล้วนมีสร้างสรรค์รูปแบบ และแนวเรื่องตามอย่างที่ตนถนัด มีการคิดค้นวิธีการใช้เทียนและสีแบบดั้งเดิมเป็นวิธีการในแบบใหม่ ๆ จนเกิดเป็นผลงานที่มีทั้งคุณค่าและมูลค่าที่สูงกว่าผ้าบาติกที่เป็นงานหัตถกรรม

ในประเทศไทย มีผลงานจิตรกรรมบาติกอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับบาติกหัตถกรรมทั่วไป และผลงานส่วนใหญ่มีการทำซ้ำแบบเดิม ไม่ค่อยมีการสร้างสรรค์ผลงานออกมาในรูปแบบใหม่ ๆ มากนัก ประกอบกับมีการสร้างสรรค์อยู่ในวงจำกัด โดยเฉพาะจังหวัดทางภาคใต้ของไทย ดังนั้นผู้สร้างสรรค์จึงหวังว่า งานจิตรกรรมบาติกชุดนี้จะสามารถเป็นแรงผลักดัน เป็นแนวทางในการศึกษาของนักศึกษาหรือผู้สนใจต่อไปได้ จนเกิดผลให้มีการพัฒนาคุณภาพและมีจำนวนผลงานเพิ่มมากขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวผู้สร้างสรรค์จึงเกิดแรงบันดาลใจอยู่ 2 ประการ ประการแรก คือ ต้องการศึกษาศิลปะเทคนิควิธีที่มีอยู่เดิมของงานบาติก แล้วนำมาดัดแปลง ปรับประยุกต์ให้เกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์แบบใหม่ ๆ เฉพาะตน แต่ยังคงความสัมพันธ์ที่ลงตัวระหว่างทัศนธาตุกับรูปแบบและแนวเรื่องที่กำหนด ประการที่ 2 ต้องการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมบาติกภายใต้แนวเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติที่ตนสนใจ ประกอบกับกำหนดรูปแบบสำนึกแบบอุดมคติที่มีความถนัดเป็นทุนเดิม ดังนั้นผลงานจิตรกรรมบาติก ชุด “สีสันในสวนสวย” จึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ศิลปะของตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านศิลปะบาติก โดยไม่จำกัดที่บาติกศิลปกรรมหรือบาติกที่เป็นศิลปหัตถกรรม นอกจากนั้นผลงานจิตรกรรมบาติกยังให้ประโยชน์ในการพัฒนาสุนทรียภาพ กล่อมเกล้า

5. วงการศิลปกรรมมีความเข้มแข็ง
6. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้รับความไว้วางใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในโอกาสต่อไป
7. บุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามได้แสดงความสามารถอย่างเต็มกำลัง
8. นักศึกษามีแรงบันดาลใจและแนวทางในการทำงานสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สีสัน หมายถึง ความเข้มของแสงที่ปรากฏแก่สายตาทั้งที่เกิดจากภาพในธรรมชาติ และภาพในผลงานศิลปะ มีผลทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ที่เป็นไปตามหลักจิตวิทยาของสี
2. สวน (Garden) หมายถึง พื้นที่ที่มีการปลูกพันธุ์ไม้หลายอย่าง โดยมีกรอบแบบให้ เป็นไปตามรูปแบบที่ต้องการเพื่อความร่มเย็น สวยงาม และใช้ประโยชน์ต่าง ๆ
3. บาติก (Batik) หมายถึง ผ้าชนิดหนึ่งที่มีวิธีการทำลวดลายผ้าโดยการใช้เทียนปิดส่วน ที่ไม่ต้องการให้สีติด และระบายสีในส่วนที่ต้องการให้สีติด "บาติก" หรือ "ปาเต๊ะ" เป็นคำในภาษาชวา มาจากคำว่า "ติติก"หรือ "ติก"มีความหมายว่า เล็กน้อยหรือจุดเล็กๆ โดยใช้การหลอมเหลวของแว็ก (Wax) หยดหรือเขียนที่เรียกว่า "การเขียนน้ำเทียน" เป็นกรรมวิธีที่จะระบายเทียนที่หลอมเหลวให้เข้าไป ในเนื้อผ้า จากนั้นนำไปย้อมตามขบวนการการทำสีผ้าบาติก คือ ย้อมในส่วนที่ไม่ปิดแว็กให้ติดสีย้อม คือแต้มหรือระบายลงไปในส่วนที่ต้องการให้สีติด เมื่อเสร็จกรรมวิธีแล้วจึงลอกเทียนออกด้วยการ นำไปต้มในน้ำเดือด ดังนั้น "บาติก" จึงเป็นการตกแต่งผ้าวิธีหนึ่งที่ทำกันมากในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย รวมถึงประเทศไทยซึ่งมีการนำเสนอลวดลายผ้าที่ออกมาจากความคิดจินตนาการของผู้ทำ รวมทั้งเทคนิคในการทำที่แตกต่างกันของกลุ่มชนในแต่ละประเทศที่เป็นเอกลักษณ์แสดงถึงอารยธรรม และวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสถานที่นั้นๆ
4. สัจนิยมแบบอุดมคติ (Idealized realism) หมายถึง รูปแบบงานศิลปะแบบหนึ่งที่มีการนำความรู้สึกนึกคิดผสมผสานเข้าไปกับรูปทรงที่แสดงออกแบบเหมือนจริง
5. เอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความกลมกลืน กลมเกลียวเข้ากันได้ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่เกิดจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของส่วนต่าง ๆ ในทางศิลปะ เอกภาพ หมายถึง การประสานหรือการจัดระเบียบของส่วนต่าง ๆ ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้น เพื่อผลรวมอันหนึ่งที่ไม่อาจแบ่งแยกได้
5. รูปแบบ (Form) หมายถึง ลักษณะรูปแบบทางทัศนศิลป์ ที่เป็นการสื่อสารทางความรู้สึก ที่ถ่ายทอดด้วยรูปแบบของงานศิลปะอันเป็นตัวกลาง สามารถแยกลักษณะรูปแบบได้ 3 ลักษณะ คือ 1) แบบรูปลักษณะ (Figurative form) 2) แบบไร้รูปลักษณะ (Non-figurative form) หรือ แบบนามธรรม (Abstract art) 3) ศิลปะกึ่งไร้รูปลักษณะ (Non-figurative art and Semi-figurative) หรือกึ่งนามธรรม (Semi - abstract)